

Invalidnost – boj proti revščini in socialni izključenosti

Invalidi so pogosteje izpostavljeni brezposelnosti in nizkim dohodkom kot »neinvalidi«. Pogosteje tudi težje dostopajo do storitev in stvari, ki jih večina ljudi jemlje za samoumevne. Vse to pomeni, da so invalidi bolj izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti.

Najbolj učinkovit način za pobeg revščini je stalna zaposlitev; vendar je ravno to žal težko dosegljivo mnogim invalidom.

Kar šestina delovne populacije Evropske unije ima eno izmed oblik invalidnosti, vendar vseeno težje kot drugi dostopajo do služb. V EU je zaposlenih približno [50 % invalidov v primerjavi z 68-odstotno zaposlenostjo ostale populacije](#). In samo [20% ljudi s težjo invalidnostjo](#) je del trga dela.

Zamujene priložnosti

Tudi izobrazba je mnogokrat dobra pot iz revščine, vendar so tudi tu invalidi v slabšem položaju, kar za polovico manj verjetno je, da bodo dosegli terciarno izobrazbo ko ostala populacija. Vendar tudi izobrazba ne zagotavlja zaposlitve, tudi invalidi z izobrazbo višjo od srednje šole težje dosežejo visoke položaje.

Invalidov ne ogroža samo revščina, tudi socialna izolacija je pogost problem: kar polovica invalidov v EU še ni sodelovala v organiziranih prostočasnih ali športnih aktivnostih. [Kar tretjina evropskih invalidov](#) ni še nikoli potovala v tujino ali bila na izletu. Prav tako velja, da invalide invalidnost omejuje tudi pri vsakdanjih stikih s prijatelji in družino.

Ukrepi

Ocene pravijo, da je v EU 65 milijonov invalidov. Ugotovili smo tudi, da so zaradi svoje invalidnosti v slabšem položaju; kaj so torej ukrepi?

Evropska unija si prizadeva invalidom zagotoviti enakost in vključenost z Akcijskim načrtom za invalide (Disability Action Plan (DAP) 2004-2010). Cilj je zagotoviti invalidom polno udeležbo v družbi in jim omogočiti, da sami sprejemajo odločitve: akcijski načrt je strategija za izboljšanje zaposlitvenih

možnosti invalidov, njihovih možnosti za izobrazbo in dostop do dobrin in storitev. Cilj je prav tako integrirati izzive te problematike v vse najbolj pomembne politike EU. Evropska komisija ravnokar izvaja posvete o pripravi nove strategije o invalidski problematiki za obdobje 2010-2020.

Več dokumentov o zakonodaji ali strategijah v zvezi z zaposlovanjem invalidov je v priložnostih.

Zaposlenost in zaposljivost invalidov v Sloveniji

Invalidi imajo pogosto višje življenjske stroške zaradi invalidnosti oziroma specifičnih potreb kot drugi državljani Slovenije. Dejavniki, zaradi katerih nastajajo dodatni stroški, se razlikujejo glede na vrsto invalidnosti oziroma potreb posameznih invalidov. Podatki po poročanju slovenskih invalidskih organizacij za leto 2007 kažejo, da denarni prejemki in nadomestila, do katerih so upravičeni invalidi, pogosto ne zadovoljujejo njihovih potreb. Zadovoljenost potreb ocenjujejo kot nezadovoljivo na področju zaposlovanja, mobilnosti in prevozov, zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenega varstva ter rehabilitacije. Na področju zaposlovanja se invalidi zavzemajo za stimuliranje zaposlenih invalidov in uvedbo subvencij delodajalcem za vzpodbujanje pripravništva invalidov in za ohranjanje delovnih mest invalidov. Na področju mobilnosti in prevozov bi bilo potrebno zagotoviti oprostitve plačila javnega prevoza oziroma nadomestilo za izpad lastnega vozila ali javnega prevoza, prejemke za kritje stroškov prevoza, za kritje stroškov tehnične prilagoditve osebnih vozil in davčne olajšave pri nakupu vozil ali prilagoditve vozil. Na področju zdravstvenega varstva se invalidske organizacije zavzemajo za povišanje sofinanciranja tehnične opreme in pripomočkov, v okviru rehabilitacije pa so potrebni prejemki za dodatne prilagoditve, ki bi jih bilo potrebno urediti glede na vrsto in stopnjo invalidnosti ter višji prejemki oziroma nadomestila za zdraviliške usluge za čas rehabilitacije.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (Direktorat za invalide) je te ugotovitve upoštevalo pri pripravi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Predlog zakona je v državnozborskem postopku). Nekatere rešitve predlaganega zakona je pozdravil Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije in poudaril, da je zakon tudi praktičen primer udeležanja Konvencije o pravicah invalidov. Slednja med drugim poudarja pomen samostojnosti invalidov in njihove neodvisnosti kot posameznikov vključno s svobodo lastne izbire. Neodvisno življenje invalidi smatrajo kot ključno za enakopravno vključevanje v družbo. V tem okviru navajajo kot enega

najpomembnejših in zaželenih podpornih mehanizmov, institut osebne asistencije. Slednjega bo urejal Zakon o osebni asistenci (Predlog zakona o osebni asistenci je v javni razpravi do 14.5.2010).

Kot problematično za invalide se v Sloveniji kaže področje grajenih in komunikacijskih ovir. Zakoni in predpisi, ki se nanašajo na odstranitev obstoječih oziroma preprečitev nastajanja novih komunikacijskih in grajenih ovir, se v praksi slabo oziroma nezadovoljivo izvajajo. Veliko izboljšav bi prineslo že korektno izvajanje trenutno veljavnih predpisov in ustrezen nadzor na tem področju.

V postopku spreminjanja je tudi Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb iz leta 1983. Novi zakon naj bi prispeval k večji socialni vključenosti oseb, ki si zaradi invalidnosti ne morejo sami zagotoviti sredstev za preživljanje in k zmanjšanju revščine, ki so ji v veliki meri izpostavljene osebe, ki trenutno po obstoječem zakonu prejemajo nadomestilo za invalidnost in dodatek za tujo nego in pomoč.

Viri:

Kobal, Barbara, Dremelj, Polona, Nagode, Mateja (2007). Analiza socialno ekonomskega položaja invalidov za pripravo Zakona o izenačevanju možnosti invalidov. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Sendi, Richard, Černič Mali, Barbara, Kerbler, Boštjan Kefo, Tominc, Biba, Mujkić, Sabina, Kobal, Barbara, Smolej, Simona, Nagode, Mateja (2008). *Ukrepi za uresničevanje pravic invalidov do dostopa brez ovir : končno poročilo*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Uršič, Cveto, Batič, Dana (ur.) (2008) Konvencija o pravicah invalidov. Ljubljana: MDDSZ.

NSIOS. Invalidi so integralni del slovenske družbe. Izjava za javnost. Ljubljana, 25.3.2010.

Dostopno na:

<http://www.nsios.si/novice/2010032609013078/> (11.5.2010).